

ΝΟΥΜΑΣ

ΣΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 21 του Οχτώβρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Ζήνωνας αριθ. 2 | APIΘ. 266

Μή ζητᾶς σιὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις
καλά γεομαρικά. Ρότα τὴν μάννα στὸ σπίτι,
τὰ παιδιὰ στὸν δρόμον, τὸν ἀπλοῦκὸν ἀνδρῶπο
στὸ παζάρι. Κοίταζε τοὺς σιὰ στόμα πῶς μι
λοῦν καὶ ἔται γράφε.

ΑΥΓΘΗΡΟΣ

Ο καλὸς γραφιᾶς λέει καινούρια πράματα
μὲ συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Η "Αρωστη Δούλη (ισυνέχεια).
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Η Ιεράλια Αθήνα.
Ε. CLÉMENT. Μία κριτική γιὰ τὴν «Απολογία» τοῦ
Ψυχάρη.
M. S. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ. Στοὺς ἀριστοκράτες.
Κ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ. Θαυμένη ἀγάπη.
Α. ΣΙΓΑΝΟΣ Θέατρο καὶ Κριτική.
ΕΩΜΕΡΙΤΗΣ. Ιωμοῖ καὶ Βούργαροι.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλτρις, Βαρλέντες, Μ.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο.ΤΙ ΘΕΑΤΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΙΜΟ.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ» βρίσκεται
τώρα στὴν ΟΔΟ ΖΗΝΩΝΑ αριθ. 2 στὸ με-
γάλο σπίτι τοῦ καὶ Α. Δεληγιάννη, πλάτι στὸ τυ-
πογραφεῖο ποὺ τυπώνεται τὸ φύλλο) καὶ εἶναι
ἀναχτὸν ἀπὸ τὶς 9—12 τὸ πρωῒ καὶ ἀπὸ τὶς 3—5
τάπομεσῆμερο.

Στὸ καινούριο τὸ γραφεῖο θὰ πουλισθνται
καὶ δλα τὰ βιβλια πούναι γραμένα στὴ Δημοτική.

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ „ΑΠΟΛΟΓΙΑ,, ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

Στὸ φυλλάδιο τῆς «Revue des Études Grecques» τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ τελευταῖς μᾶς ἤρθε (Μήνας Αὔγουστος τοῦ 1907) δι καθηγητής χώρις Eugène Clément, ἄριστος γνώ-
στης τῆς γλώσσης μας, ποὺ τὸν ξέρουν καὶ τοῦ «Νουμά» οἱ ἀναγωνίστες, δημοσιεύει τὸ ἀκάλονθο ἀρθρό γιὰ τὴν «Απολογία» τοῦ Ψυχάρη:

Ἐρέουμε πόσο ξαναμιμένοι εἶναι στὴν Ελλάδα δι πόλεμος μεταξὺ καθαρευουσιανῶν καὶ δημοτικιστῶν οἱ πρῶτοι ἐπιμένουν σὲ δια καθιέρωσε ἡ λα-
τρεία τῶν πολυδοξάστων περιστρέψαντον· οἱ δεύτεροι, ἀποφασιστικὰ γυρισμένοι στέκουν πρὸς τὰ τωρινὰ καὶ πρὸς τὰ μελλούμενα τῆς ἑθνικῆς γλώσσας. Μέσα στὴ φωτιά τὴν πολεμική, οἱ διπάδοι τῆς σκολαστικῆς παράδοσης παραστάνουν τους δημοτικιστές, καὶ πιὸ πολὺ τὸν Ψυχάρη τὸν ἀρχηγό τους, ὡς ὑπερβολικούς, φανατικούς, ἀγράμματους καὶ καταν-
τοῦν ἀκόμα καὶ νὰ τοὺς βρίζουν πουλημένους καὶ προδότες.

Γιὰ νὰ ζεπλυθῇ ἀπὸ τὶς κατηγορίες τοῦτες δη-
μοσίεψε τάχα δ. κ. Ψυχάρης τὴν «Απολογία του»;
Μιλάει καὶ γιὰ τοῦτο, βέβαια· γράφει μάλιστα δ.
πάνου καὶ στὸ θέμα τοῦτο σελίδες γιομάτες ἐμ-
πνευση καὶ εὐγλωττία. Μὰ δὲ φροντίζει καὶ ποὺ

γιὰ τὴν ὑπερέσπιση τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ δὲν εἶναι
ἄντο τὸ κύριο ἀντικείμενο τοῦ ἔργου του. Τὸ βιβλίο
του ἔχει γενικότερη καὶ ὑψηλότερη τηματικά, καὶ θὰ
μποροῦσε κανεὶς ἀξιόλογα νὰ τὸ ξανατιτλοφορήσῃ
ὑπεράσπιση, δογμάτωση καὶ δοξολογία τῆς τέλας «Ἐλ-
ληνικῆς γλώσσας»⁽¹⁾.

Θὰ χρησίμευε τὸ ἔργο γιὰ πρόλογος τῆς δεύ-
τερης ἔκδοσης τοῦ Ταξιδιοῦ μᾶς τόσο ἀπλώθηκε,
ποὺ χρειάστηκε νὰ τυπωθῇ χωριστά. Τὸ ἀποτε-
λοῦν ἔνια κεφαλαῖα. Δίχως νὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν
ἀνάλυση καθενὸς ἀπὸ τὰ κεφαλαῖα τοῦτα ἔχωρι-
στά, φτάνει νὰ ποῦμε πῶς τὸ δόλο ἔργο κοιτάζει
γύποδειξη, καὶ τὸ κατορθώνει, μᾶς διπλὴ ἀλήθεια.
Πρῶτα, τὸ διτὶ ἡ μὲ σιφίσματα κρατημένη γλώσσα
τῶν καθηρευουσάνων εἶναι ἀνίκανη νὰ χρησιμέψῃ γιὰ
κοινωνικὸ δργανο τοῦ λόγου, τῆς σκέψης, τῆς τέ-
χνης. Δεύτερο. τὸ διτὶ ἡ δημοτικὴ γλώσσα κανονι-
σμένη, ἐνοποιημένη, κωδικοποιημένη, πλουτισμένη,
μόνη αὐτὴ μπορεῖ νάνταποκριθῇ στὶς ἀνάγκες τοῦ
ἔθνους.

A.— «Ἐδῶ καὶ ἔνα αἰῶνα, η γλώσσα ἡ λεγόμενη
καθαρεύουσα, ἔγκαινιασμένη ἀπὸ τὸν Κορακή, καὶ
χειροτερεμένη ἀπὸ κείνους ποὺ χωρὶς μέτρο ἔκαλου-
θήσαν τὸ κορακίο σύστημα, δὲν ἔδωκε κανένα ἀπὸ
τοὺς καρποὺς ποὺ τῆς λογχίαζε διάρυτής της.
Οχ! μόνη δὲν καθάρισε τὴ δημοτικὴ γλώσσα, μᾶς
ἔσκεψε πιὸ βαθιὰ καὶ πλατηνὲς πιὸ πολὺ τὸ αὐλάκι
ποὺ χωρίζει στὴν Ελλάδα τὴ γλώσσα ποὺ γράφε-
ται ἀπὸ τὴ γλώσσα ποὺ μιλιέται. Καὶ πρὸς τού-
τοις ἡ γλώσσας αὐτὴ δὲ γέννησε ὡς τὴν ὥρα κανένα
ἔργο μὲ κάποιαν ἀξία καθηρά καλλιτεχνικὴ καὶ φι-
λολογικὴ. Δὲν εἶναι τοῦτο τρανὴ ἀπόδειξη τῆς ἀ-
δυναμίας της; Ό λόγος τοῦ φαινόμενου τούτου ἀ-
πλουστατός, κανεὶς μήτε ποὺ γνωρίζει μήτε ποὺ
μπορεῖ νὰ μάθῃ τὴν ἀμορφὴ τοῦτη καὶ τὴν ἀλλό-
κοτη γλώσσα. Οἱ νέοις «Ελληνες, ἀφοῦ τὴ διδαχτοῦνε
χρόνια ὀλόκληρα, βγαλνουν ἀπὸ τὸ σκολειό χωρὶς νὰ
τὴ μιθουν, καὶ εύκολωτερ ἀποχτάνε τὴ γνώση τῶν
ζένων γλωσσῶν. Δὲν πρέπει νάπορομε γιὰ τοῦτο.
Η γλώσσα ποὺ τοὺς παρουσιάζουν οἱ ἐπίσημοι σκο-
λαστικοί γιὰ ἑθνική τους γλώσσα, εἶναι διόλου
ἀταριστη μὲ τὴ φωνολογία, μὲ τὸ τυπικό, μὲ τὸ
συνταχτικό, μὲ τὸ λεξικὸ τῆς μητρικῆς τους γλώ-
σσας. Καὶ σχετικά μόνη δὲν τὴ μαθαίνουν, μᾶς μήτε ποὺ
μποροῦν καὶ νὰ τὴν προφέρουν. Μερικοὶ κυριεύονται:

γιὰ διάντη ἀπὸ ἔνα φεύγικο καλοαναθρεμένο τάχα
ἐνθουσιασμό· οἱ πιὸ πολλοὶ ἀθηδιάζουν καὶ παρχ-
τοῦν γιὰ πάντα τὸ διάβασμα καὶ τὰ καλά του
Καὶ πῶ; εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ χάσουν τὰ νερά τους

μέσα σ' αὐτὸ τὸ μακαρονικό καὶ τὸ ἀκάρφωτο σύ-
στημα, τὸ χωρὶς ἐνότητα καὶ χωρὶς ὀρισμένο κα-
νόνα, μέσα σ' αὐτὸ τὸ στανικὸ συμβολισμὸ ἀρχαῖας
καὶ νέας γλώσσας, ποὺ δὲν εἶναι οὔτε ἡ μιὰ οὔτε
ἡ άλλη; Γλώσσα χαμαίλεοντική, πρωτεϊκή, ἀπι-
στη καὶ γλυτερή, ποὺ σχετίζει χρῶμα καὶ μορφή,
κατὰ τὰ καπτίσται ἵκενον ποὺ τὴ μεταχειρίζεται.

Τέτοιο εἶναι τὸ σκολοπατικὸ τοῦτο κατκοκενά-
σμα, τὸ ζενίκανο καὶ τὸ ζενόνο. Μὰ τὸ κακό του δὲν
περιορίζεται μόνο στὴ χρεωκοπία του. Η διγλωσ-
σία εἶναι κατί τι τὸ βλαβερώτατο γιὰ τὴν ἑθνική ζωὴ
στὴν Ελλάδα. Κρατεῖ τὸ λαὸ στὴν ἀμάθεια καὶ
στὴ διανοητικὴ ἀδιαφορία. Εἶναι ἔνα συγκρατητό
έμποδιο στὸ ζετύλισμα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Πολι-
τική, ἐμπόριο, ναυτικό, στρατό, παιδεία, ἐπιστή-
μη, πρόσδο, ὅλα τὰ ζωντανὰ ἔργα τοῦ έθνους τὰ
παραλίες, τὰ ξενευράζεις ὅλα, σκορπάει μᾶς ἀρρώ-
στια καταπονητική καὶ σκεδὸν θανάσιμη. Ποσὸ θὲ
βρεθῆ τὸ φάρμακο;

B.— Τὸ φάρμακο πρέπει νὰ τὸ ζητήσουμε μο-
νάχα στὸ ἐπίσημο Ήρόνιασμα τῆς ἀληθινῆς ἑθνικῆς
νέας γλώσσας· δ.τι καὶ ἔν λένε δοσι τὴν πολεμᾶν,
η κοινὴ τοῦτη γλώσσα ὑπάχει, παράπλευρο στὶς
υποπολακίες. Διέν τῆς χρειάζεται παρὰ νὰ βαθη
σὲ πειθαρχία, παρὰ νὰ κανονιστῇ γραμματικά, γιὰ
νὰ γίνῃ τέλειο ἔργανο τῆς κοινωνικῆς, ἐπιστημονι-
κῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς.

Η γλώσσα τούτη, ποὺ οἱ καθαρευουσάνοι κά-
νουν πὼς τὴν καταφρονοῦν, ἔχει τάρχοντικά της
περγαμηνά. Είναι η ἀληθινὴ καὶ η νόμιμη θυγα-
τέρα τῆς δοξασμένης γλώσσας τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ
Πλάτωνα. Είναι η γλώσσα τούτη η ἀδιάκοπη συ-
νέχει τῆς πρώτης μέσα σὲ τούτη β θειώνεται η
σταθερὴ ἀνάπτυξη τῆς ἑθνικῆς γλώσσας, καὶ δ
δρόμος ποὺ τραβᾷ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς τὸ ιδιώμα, ἀπὸ
τοὺς πιο παλιοὺς καιροὺς ἵστα μὲ σήμερα. Ό κ. Ψυ-
χάρης μᾶς τὸ ἀποδείχνει ὀλοφύνερα. Μᾶς δείχνει,
λόγου χάρη, πὼς ἀπλοποιηθῆκαν καὶ πὼς λιγοστέ-
ψαν, ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες, σὶ πτῶσες, ἀπ' αὐτὰ τὰ
προομητικά χρόνια. Ή μὰς ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν ἀλλη,
λείψει, μᾶζη μὲ ἄλλες πανέρχαιες πτῶσες, η ἀ-
φαιρετική, η δοτική, η γενικὴ λίγο λίγο δίνει τὸν
τόπο της στὴν αἰτιατική καὶ στὴν δινομαστική (ένα
ποτήρι νερό).

Τὶς πιὸ πολλὲς ἀπὸ τὶς γνῶμες αὐτὲς δ. κ. Ψυ-
χάρης τὶς ἀράδισσε σκορπίστα σὲ προηγούμενα ἔργα
του· μὰ πουθενὰ ἄλλοι δὲν τὶς ἔχει συμπλέξει τόσο
δυνατὰ καθὼς ἄδων. Κι ἀν περνοῦσε κανενὸς ἀπὸ
τὸ νοῦ νὰ τὸν ἐπικρίνῃ πὼς ξαναλέει πράματα εἰ-
πωμένα, θὰ μποροῦσε νὰ τοῦ ἀποκριθῇ πὼς τὰ γρά-
φει γιὰ τὰς ἀδιάφορους η γιὰ τοὺς πολέμιους καὶ
πὼς η ἀληθινεια πρέπει ἀκατάπαυτα νὰ κηρύχνεται.
Τὸ πιὸ καινούριο καὶ τὸ πιὸ πρωτότυπο μέρος

(1) «Défense et illustration de la langue française.» ὁ τίτλος τοῦ γνωστοῦ περιφήμου φιλολογικοῦ μανιφέστου ποὺ τίναξε στὰ 1549 ὁ συναγωνιστὴς τοῦ Ronsard, ὁ ποιητὴς de Bellay.

τοῦ βιβλίου εἰν' ἐκεῖνο ποὺ μιλεῖ δὲ συγραφέας γιὰ τὸν κανονισμὸν καὶ γιὰ τὴν ἐνοποίησην τῆς ἰθνικῆς γλώσσας. Ἐπιμένει στὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀπλῆς καὶ εὐκολῆς γραμματικῆς γιὰ τὰ σκολειά. Μιὰ τέτοια γραμματικὴ πρέπει νὰ γραφτῇ σύμφωνα πάντα μὲ μιὰ ἀρχὴν. Χρειάζεται νὰ λείψουν οἱ πολλαπλοὶ τύποι καὶ νἀπλοποιηθοῦνε κάτου ἀπὸ ἔνα γενικό κανόνα ποὺ νὰ περιλαβαίνῃ διόξεληρη σειρὰ ἀπὸ λέξεις· κυρίως γιὰ τὶς ρηματικὲς καταλήξεις. Δηλαδὴ, τυχαίνει μιὰ λέξη νὰ παρουσιάζεται μὲ πολλοὺς τύπους δροια καθιερωμένους ἀπὸ τὴν κοινὴ χρήση: βαριοῦμαι καὶ βαριέμαι, κλαίω καὶ κλαγώ κτλ.

Συμφέρει στὴ διδασκαλίᾳ νὰ ὑποταχτοῦν οἱ λέξεις τοῦτες σ' ἓνα τύπο. Μὰ πῶς μποροῦμε νὰ διαλέξουμε; Θὰ διαλέξουμε κείνο τὸν τύπο ποὺ παρουσιάζει τὶς πιὸ μεγάλες πιθανότητες πώς θὰ ἐπικρατήσῃ. Καὶ οἱ πι-Θκνότητες αὐτὲς θὰ είναι τόσο πιὸ πολλές, όσσο θὰ ταιριάζῃ δι προτιμημένος δι τύπος μὲ πλουσιώτερη σειρὰ ἀνάλογων δρων. "Ετσι, θέφρόσουμε τὸ κλαίγω καὶ θὰ πάρουμε τὸ κλαίω· γιατὶ τὸ κλαίω μπαίνει στὴν ἀράδα μὲ τὸ λέω, καίω, ἀκούω, φάω, πάω, όπου τὸ γ δὲν μπορεῖ νὰ μένῃ στοὺς τύπους τοῦ ἔνεστῶτα. 'Αντιθετα, τὸ γ πρέπει νὰ μένῃ στὸν παραταχτικό· γιατὶ ἂν μποροῦμε νὰ τὸ βγάλουμε στὴν κοινὴ χρήση, καὶ λέμε ἄκουα, ἄκουες κτλ. ἡ κοινὴ χρήση ἀπαγορεύει τὸ βγάλσιμο στὸ ἔλεα, ἔλεες κτλ. Κ' ἔτσι ἡ σειρὰ θὰ βρισκόταν ἐμποδισμένη, καὶ ὁ νόμος θὰ κομματιάζοταν καὶ θὰ χάνονταν μέσα στὰ μπερδέματα τῆς ἑξαίρεσης. "Οταν κανεὶς παίρνῃ γιὰ διδηγὸ, ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ, τὴν ἴστορία τῆς γλώσσας, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν μεριὰ τὴν ζωντανὴ φωνολογία, παύει ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃ χωρισμένα τοὺς τύπους καὶ τὶς λέξεις· τὰ βλέπει συμπλεμένα καὶ συγκολλημένα σὲ ἀρμονικὰ σίκοδομὴ ποὺ ὅλα της τα μέρη ταιριάζουν τοῦν μὲ τᾶλλο.

Πόσο δληθινή και πόσο γόνυμη είναι η ρρχή τούτη, φαίνεται ἐκεῖ που δ συγραφέας μιλεῖ για τὴν ἔραρμογή τῆς ρρχῆς τούτης, ξετυλίγοντάς την. ἐκεῖ δείχνουνται τὰ χαραχτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ψυχάρη, ἡ καθαρή του ματιά, ἡ ἀλαζευτη κρίση του, τὰ ἀσφαλτα συμπεράσματά του. "Υ- στερ" ἀπὸ τὴν συμπυκνωμένη, περιτσιλογία τοῦ Ron- sard, τὸ πειθαρχικὸ συγγρισμα τοῦ Malherbe, ποὺ κόθει, γιὰ νὰ δώσῃ φῶς καὶ ἀέρα. Ἡ γλώσσα κλαδεμένη ἀπὸ δῶ, θὰ πλουτιστῇ ἀπὸ κεῖ μὲ δα- νείσματα κι ἀπὸ τὴν ρρχαία κι ἀπὸ τὰς ξένες γλῶσ- σες, ἀναγκαῖα γιὰ νὰ εἰπωθοῦν οἱ νέες ίδεες· μα

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

‘Ο Αντρέας ἔμως γύρεθε καὶ καλὸς γὰ πειση τὸ
βαδιογράφο· γύρεθε δὲ ἀνέλπιδος μιὰ ἐλπίδα ναρπά-
ξῃ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἐπιστήμης, ὅπως δὲ ναθαγη-
μένος ἀπὸ τὴ θάλασσα κάπου προσμένει τὸ γλυτω-
μό. Μὰ ἡ θάλασσα ἔρημη καὶ ἡ ἐπιστήμη στὰ λόγια
του βουβῆ. ‘Ο κ. Μπλέκος ἔλεγε καὶ ξανάλεγε,
γλυκὰ γλυκά, πῶς τὰ ῥάδια μήτε θέρμη πρεξενοῦνε
μήτε καμιὰ ταραχὴ. ‘Ο Αντρέας κοίταξε ἄξαρνα
τὰ χέρια τοῦ βαδιογράφου, τὰ δάχτυλά του τὰ κα-
μένα, τὰ ξεφλουδιασμένα, τέραχνιασμένα στὴν ξ-
κρη τους. Καὶ τοῦ κάνει·

— «Νά ώστόσο ποὺ κάπως ένεργοῦνε τὰ βάδια,

δανείσματα αύστηρά ύποταγμένα στή ζωντανή φωνολογία, στό ζωντανό τυπικό.

Κι ἀφοῦ δεῖξαμε τὴν ἐπιστημονικήν ἀξίαν τῆς Ἀπολογίας, θὰ εἴτανε ἀδικό νὰ μὴν πούμε διὸ λόγια καὶ γιὰ τὴν ἀξιοσημείωτη φιλολογικήν της ἀξίαν. Τὸ ὕρος τοῦ βιβλίου είναι τὸ πιὸ καταπειστικὸ ἐπιχείρημα γιὰ τὸ θέμα ποὺ ὑποστηρίζει. Δείχνει μὲ τὸ παράδειγμα πῶς ἡ δημοτικὴ γλώσσα, τεχνικὰ μεταχειρισμένη, ἔγει ἀπὸ τώρα ἀρκετὸ πλοῦτος, δύναμη κ' εὐλυγιστικὴ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὰ λεπτότατα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς. Καὶ καταλαβαίνει κανεὶς πῶς ὁ ἀρχηγὸς, κάνοντας λόγο στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του γιὰ τοὺς ἔξιους πεζογράφους καὶ ποιητὲς ποὺ ἀριστοτέλεικαν γύρω του, περηφανεύεται: γιὲ ὅ,τι κατόρθωσε, καὶ μὲ ποτὲ θύμησε τὴν ἄνω πολυτελείαν τῆς

E. CLÉMENT

N I A T A

*Η ζήση μου ξεκίνησε νά πάρη νά βρει τά νάτα...
Τοῦ κάκου ἀργοπλανέθηκε στῆς ἄμφας τῇ χλιμάφᾳ,
τοῦ κάκου χωρεῖς διάβηκε καὶ πολιτεῖται καὶ κάμπους,
τοῦ κάκου τ' ἀποζήτησε σ' ὅλα τὰ μονοπάτια.
Μὰ ἔνα στενὸ καὶ ἀτόμευτο καὶ κρύφιο μονοπάτι
τῆς λέει : «Γιὰ πάτα με κυρά, καὶ ἀκλούθια με καὶ μένα». Τὸ πάτησε, τ' ἀκλούθησε, καὶ ἀπόκοντα τὸ πῆρε.
Τὸν κάμπο ἀφίνει πίσωθις καὶ τὰ βουνά σιμώνει.
Στὰ πλάγια καὶ στὰ διάσελα γλιστράει τὸ μονοπάτι,
στὰ φυστικώμένα γκρέμπαγα καὶ στὶς στενὲς κλεισούδες.
Στρατὶ τὸ κοντανάσσαμα τὸ ἀφάνιομα τοῦ κάπτου
στρατὶ στρατὶ τὸ γήτερμα καὶ ἡ μυστικὴ ἡ ἐλπίδα.
Ξέσπαγες ἥδη τὸ φωτημα καὶ ἀντιβογγύονας ἐκείθε.
—Τὰ νάτα ποῦ φυτρόφονυτε καὶ ποῦ δροσολογοῦνται,
στὸν ἥσκιο τους νά κοιμηθῶ καὶ ἀπ' τάνθια τους νά κόψω,
νά στολιστῶ νά μυρωθῶ καὶ νά καλοκαρδίσω ;...
Κ' ἐντὸς ἀνορκαστικῶν πόλεων καὶ ἕξιν*

— Καὶ ενος αγροκακια μυνημα κι ειταν φωνη σαν σενη.
— Αὐτου πον πᾶς αφεντρα μου, στὸ δρόμο σου θὰν τάβρους ..
Τηράει ζερβά, τηράει δεσά, τηράει καταμπροστά της
βλαισίδι είταν ή συντροφιὰ πον ἔσωνε ἀχνή τη στράτα.
Στέργετες ψυχὲς πον γύρεναν τὸ μαγικὸ τὸ σπόρο,
ἄγνες ζωὲς πον ἀκλούθαγαν τὸ μυστικὸ μαγνήτη,
και σημέρες πον πελάγεναν σκυμένες στὰ κετάπια.
Ἐφτανες ἀπότερα ή δροσιά, και φτέρωντε δ δέργας
σὰν παραδείσιο μπάλσαμο πον σφίγγει τοὺς ἄρμούς σου,
Κάτι καινούργιο, ἀνείπωτο, ξάνοιγε εὐτές τὸ βλέμμα,
και λόγιαζες πώς ἐβλεπες πρώτη βολὰ "τὸν ἥλιο . . .
Κοντοῦγώνει η ζήση μου και μπαίνει μέσ' τὸ δάσο
πον στέκει σὰ λεβεντονιδς κατάκορφα, και πάντα
και σὰ γανιάζει η ἀνεμική και σὰν κεντρούνει δ γήλιος
γιὰ τὸν καλοδεχούμενο ξαπλώνει τὰ κλαριά του.

*Ποιὶ νὰ σταθῇ, ν' ἀναταυτῇ, νὰ πάρῃ ληγὴ ἄνασσα
τὸ λόγο τῆς, χαιρέτισμα, στέλνει ποκέρβοο γύρα.*

—Γλυκούειρος καὶ μυστικὸς κόσμος τ' ἀνάδοιμα σας.
‘Η παρθενά σας λούσιούδο κ' ή λυγεριά σας πόθος,
τὸ ψῆλος σας ὠσὰν καημός, πόνος ή προσευκή σας
“Ἄχ ! τὰ μικράτα μου εἴταιε δειλὰ κι ἀρρωστημένα
μὲ σκέψη ἀργοπερπάτηη, κ' εἴταιν τὸ κοριμ μου
τόπος ποὺ λαχταρέει κλαϊ καὶ νείρεται νεφάνι.
Μὲ τριγυριζέτε ἀπαίπι καὶ μέσ' τὴν ἀγκαλιά σας
νοιῶθω πρωτόφαντην δρμή γὰ τὸν τραϊό μου δρόμο.
Πάνον μὐν γλυκοσπέργετε τὸ χάδι τῆς ἀγάπης
καὶ τὴν πνοὴ τῆς διμορφιᾶς. . . Γνώρισα τώρα ἐντός μου
ἀμέτρητα ἀναβρούματα, κ' ἡ ὑπαρξή μου ἀπλώθη,
γιὰ νὰ μαντέψῃ τ' ἄγνωρα . . . Τ' ἄψυχα κ' ἔρμα γέρα
μοῦ κονθεντιάσαν, κ' ἔγυρα ν' ἀργιτσιο τὴν ψυχή τους. . .
Σεμνὸ ἀς σταθῇ τὸ διάβα μου ἀνάμεσό σας, κι ἁξιο.
Καὶ κάτον ἀπὸ τὸν ἥκμο σας καὶ μέσ' τῇ χλωρασιά σας
ἄς εἰν' ή ἀγκάλη μου ἀγνοητή γιὰ τὰ καινούργια, ἄς εἰναις
πάντα μου δ ἔχπνος δινειρο, πάντα τραγοῦδι δ ὅπνος. . .
Δὲν είναι ή γίς μου ἀνήμπορη καὶ στέρφο μουν τὸ χάμα,
μὰ πλάτι σας ἐφαντάστημα φτερά στὸ λογισμό μουν,
κ' ἐπλασα τὸ τραγοῦδι μουν γοργὸ ὁδὲ τὸ πέρχομά σας,
κ' εἴπα νὰ μπάσω μέσα μου τὴν αὔρα τὴ δική σας,
κ' ἔταξα τάμα τῆς ψυχῆς, τις χάρες σας στεφάνι...
Μὰ μιά μουν ή μεγαλύτερη κι ἀπόβαθη λαχτάρα.
Τὸ σπόρο σας, τὸ σπόρο σας πάνον μου νὰ σκορπίσω,
κι ἡ νὰ φτερωθῷ μέλλεται καὶ νὰ φιέσω κάποιν,
παὶσα στὸν εἴητο τοῦ πορρυμοῦ, κάλλιο μέσον στὸ νοῦ μουν.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ

(Δημοσιεύτηκε στήλη « Ἀκρόπολη », 13 τοῦ Ὁ-
χιώβοη, σελ. 1, στηλ. 6).

‘Ο συγγραφεύς τῶν «Αθηναίων Δημάρχων» κ.
Γ. Παρασκευόπουλος ἀπέστειλε τὸ βιβλίον του εἰς
τὸν γνωστὸν μεταφραστὴν εἰς τὴν δημιώδη τῆς Ἰταλίας
καὶ τοῦ Εὐαγγελίου κ. Α. Πάλλην, καὶ ὁ κ.
Α. Πάλλης τοῦ ἔστειλε τὴν ἐπουμένην ἐπιστολὴν,
ἥτις εἶναι ὑπὸ πολλῶν ἐπέψεις ἐνδιαφέρουσα :

"Οχι μόνον διὰ τὰς ὥραίκες πρέχγματι περὶ τῶν πρὸ πεντήκοντα ιτῶν 'Αθηνῶν ἀναμνήσεις της, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν Δικαιοχόν μας καὶ τὰ ἔργα του ἐκτήμησιν τοῦ κ. Α. Παλλη, θετις ζῶν εἰς 'Αγγλικὰς μεγαλοπόλεις καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ποῦ ἔχει εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτημήσῃ τοὺς ἄγωνας τοῦ Δημάρχου μας, θετις παρελθὸν χρόνος ζητεῖ νὰ τὸ διακοσμήσῃ πολεμούμενος ἀπὸ Κυβερνήσεις

νά πού ᾔχω ἀπὸ τὴν θεραπευτική τους τὴν δύναμην,
θέχουνε καὶ καταστρεφτική, ἀφοῦ σοῦ καίψουνε καὶ
σένα τοῦ ἴδιου τὰ δάγκυλα σου.»

Χρησιγέλασε δὲ Μπλέκος. Ἡμερα τοῦ ἀποκριθηκε
μὲ τὸ ὄφρος ἐνὸς σοφοῦ ποὺ ξέσει τὴν δυσλειά του,
πῶς τὸ δαχτυλοκάψιμο στοὺς βαδιογράφους δὲ ση
μαίνει, καὶ πώς ἀλλο ἡ ἀξέρωστια τῆς φυματιασμέ-
νης. Τὸν ἀποχαιρέτησε δὲ Ἀντρέας. Κομμένη τώρα
ἡ στερνή του ἐλπίδα, γκρεμίσμενη. Γκρεμίστηκε ἀπὸ
τις σκάλες κι ἀφτός, περισσότερο παρὰ ποὺ τις κα-
τέβηκε. Γύρισε σπίτι πεζός. Τρία τέταρτα τῆς ώρας
δρόμο. Ἀφανισμένος. Νύχτα κι ἀναμιρένα τὰ γκά-
ζια παντοῦ. Κατρακυλούσανε ἀπὸ τὰ μάτια του τὰ
δάκρια, χοντρά χοντρά. "Εκλαψε ωςπου νχ προφτά-
ση στὸ ἐργαστήρι του, νὰ σινροβολιαστῇ στὸν κανα-
πέ, κι ἀφοῦ ἔπεσε σὰ χτυπημένος, ἀκόμη κι ἀκόμη
ἴκλασιγε.

Ο Αντρέας πιστεύει τότες στὰ λόγια τοῦ φίλου του καὶ τὸ εἶχε γιὰ βέβαιο πώς δὲν μποροῦσε τέτοιος ἀθρωπός νὰ γελαστῇ. Ἐμειλλε γλήγορα νὰ καταλά-
βῃ πώς τὰ ράδια δὲν εἰχανε πάψει τὸ σκοτωμό τους. Μὲ τὸ Φλεβάρη ἔσπασε τὸ κακό. Ἐρχεται σὲ κάθε ἀρρώστια μιὰ στιγμὴ διου, καθὼς τὸ δίδασκε δ' Ιπ-
ποκαστης, τὸ πάνδος κοίνεται. Καὶ τόντις γίνεται

χρίση. Δικάζεται ή δέρμωσις καὶ εἴτε θά καταδικαστή
ἢ δέρμωστος εἴτε θά λεφτερωθῆ. Πιάστηκε ἡ κακὴ
ῶρα για τὴν Κατινούλα. Πρήστηκε ξανά, πρήστηκε
ἢ φούσκα Πρήστηκε πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν πρώ-
τη φορά, τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ πρῶτα ἁδιογρυρο-
ματα. Κι ἔρχεται συνημματά: πόνοι ἔγνωστοι: ὡς
τὸ Φλεβάρη, τρουμαχτικοί, παντοτινοί, ἀπαλεῖσθαι. Μή-
τε τὰ πισώθετα μὲ τὴν μυροίνα δὲ ρελύσαντας πικ. Κ'
εἴτανε πάντα νὰ θαρρήσῃς γιὰ τὸ κυριάρχιο τοῦ κο-
ριτσιοῦ, τὴν πιμονή καὶ τὴν πομονή της, τὴν θέλη-
σθή της νὰ τὴν γιατρέψουνε οἱ γ' ατροί, τὰ λόγια ποὺ
ἀναγκαζότανε νὰ τους λέγῃ, συγνὰ καὶ νὰ τους τὰ
φωνάζῃ, γιὰ νὰ νοιώσουνε τὶ ἔχει, νὰ της διορίσουνε
τὸ γιατρικό. Εἶτανε νὰ σαστίσῃς καὶ νὰ φοβήης μὲ
τὰ χίλια ντέρτια ποὺ τὴν παρακλέψεις τὴν καημένην
τὴν Κατινούλα.

Τὸ ἐμπυο πάντα ἔβζεγε ἀπὸ τὴ φούσα, μὰ τὸ
καλὸ καταντοῦσε τώρα κακό, ἵπειδὴ τὴ νύχτα, μὲ
τὸν τρόπο τὸν καινούριο ποὺ ἀξαφνα στοχαστήκανε
νὰ τὴν πλαχιάσουνε στὴν Κλινική, γιὰ νὰ κοίτεται
ἴσια, τύχανε νὰ περεχυθῇ τὸ μολεμένο, τὸ νερό, νά-
νεβῃ ὡς τὴ φάχη κ' ἡ φάχη νὰ βγάλῃ σπυριά· τὸ
λιγνεμένο της τὸ πετσι κολνοῦσε στὸ σακκὶ της τὸ
κακουτσουκένιο ποὺ φρούσησε στὴ μέση. Ἀνγκάστηκε

^{*)} Η ἀργή του στὸ 228 φύλλο.